

Grodmysteriet

En stor flodvåg ödelägger landet och människor och djur samlas på en stor båt. **Grodmysteriet** handlar om vänskap och svek, och om vad som är viktigt i livet.

Rekommenderad från åk 2

EN FILMHANDLEDNING AV
AGNETA DANIELSSON

Handling

Högst uppe på en väldig kulle bor Tom tillsammans med sina adoptivföräldrar Juliette och Ferdinand. Under en period ska också hans bästa kompis Lili bo hos familjen. Hennes föräldrar, som äger en djurpark, ska åka till Afrika för att fånga krokodiler. Som avskedspresent får de en livboj.

Solen skiner intensivt och på radion rapporteras om den pågående värmeböljan och jordbruksministeriets farhågor för den låga vattennivå som följer torkan. Samtidigt har några grodor ett möte. De har utfört någon sorts mätningar och resultaten är oroande.

På Ferdinands och Juliettes gård fortsätter vardagslivets gilla gång. Barnen utforskar ladugården, och Ferdinand som är i full färd med att pumpa slangen till traktorn får hjälp av Tom som ser till att slangen får gigantiska mått. På kvällen sitter familjen ute, äter middag och har trevligt. I floden långt nedanför sitter grodorna och studerar dem. Någon säger bekymrat att de skulle behöva förvarna människorna, medan en annan uppgett suger och undrar vem som skulle lyssna på dem. De är ju bara grodor.

Dagen därpå lyckas ändå grodorna få kontakt med barnen, och efter att deras förvåning över att grodorna kan prata lagt sig,

får de ta del av deras hemska budskap. Grodorna har genom sina mätningar konstaterat att världen snart kommer att drabbas av en stor katastrof. Nästa natt kommer ett ihållande regn att starta, och under fyrtio dagar och fyrtio nätter kommer det att regna oavbrutet. Det kommer att bli en ny syndafloed, där allt dränks.

Barnen rusar upp till gården, och knappt har de hunnit dit innan grodornas förutsägelser börjar slå in. Det blåser upp till storm, regnet forsar ner, från dalen och djurparken strömmar djur som försöker undkomma översvämningen. I panik flyr de in i familjens ladugård.

Den traktorslang som Tom tidigare pumpat upp till bristningsgränsen visar sig användbar; med den som livboj under ladugården seglar de iväg. När de efter våldsamma stormar vaknar till liv ligger de huller om buller, men alla är ändå oskadda. Den stora frågan är hur de skulle kunna livnära sig. Då avslöjar Ferdinand det förråd av potatis som förvaras i ladugården. Tjugoåtta ton potatis ska nog klara livhanken på dem alla. Ferdinand är den store hjälten och det totala samförståndet gör även att djur och människor nu obehindrat kan prata med varandra.

Känslan av sammanhållning knakar dock snart i fogarna. Köttätarna kan inte riktigt stilla sin hunger på den pommes frites som bjuds, och börjar kasta lystna blickar på de övriga, mindre djuren. Ferdinand försöker få dem att förstå att denna speciella situation kräver oppoffringar. Hans mål är klart; alla måste överleva och det kräver att var och en tar sitt ansvar.

En dag hittas en sköldpadda, till synes livlös, i en livboj på havet. Hon halas ombord och de kan se hur hon förlorat ena benet, och Juliette tror att hon blivit anfallen. Alla är övertygade om att hon verkligen är död, men hon kvicknar då till och berättar om krokodilattacken och hur nära det var att hon blev uppäten.

Med sköldpaddan ombord rubbas balansen i Toms och Lilis vänskap. Han tycker att de andra två drar sig undan och stänger

honom ute. Ferdinand försöker trösta. Bland djuren blir konflikten alltmer påtaglig. Köttätarna får allt svårare att uthärda potatisdiäten och upprorsstämningen växer. När en röst, som från intet, hörs säga att de kommer att svälta ihjäl utan kött är det moraliska motståndet svagt. Någon invänder lite lamt att kaptenen bestämt att man bara får äta potatis. Men den lockande rösten menar att Ferdinand knappast kan ändra naturlagarna. Inte långt senare blir en get anfallen. Ferdinand blir rasande och som straff sätts rovdjuren i finkan, vilket är ett badkar som bogseras efter deras båt.

Lili och sköldpaddan blir än mer förtrogna. Sköldpaddan berättar om när krokodilerna anföll, hur de gav sig på några människor i en båt men att hon lyckades få tag på deras livboj. På natten smyger Lili ner för att titta på den livboj sköldpaddan kommit i och hon förstår att den är densamma som hennes föräldrar fick i present vid avfärden. Insikten om att föräldrarna är döda gör henne förtvivlad. Juliette tröstar och vaggar och påminner henne om det löfte som gavs när föräldrarna åkte iväg; att ta hand om Lili som sitt eget barn. Även Tom försöker trösta, han har ju också en gång förlorat sina biologiska föräldrar.

När natten kommer signalerar en ficklampa ut över havet. Krokodiler närmar sig och det visar sig att den som håller i ficklampan är sköldpaddan. Hon säger att det snart är fritt fram för dem att anfalla båtens passagerare. Rovdjuren som hört konversationen, men som bländats så de inte kunde se vem som höll i ficklampan, är misstänksamma. Lejonet frågar rent ut om sköldpaddan samarbetar med krokodilerna, men hon påstår att det är kaptenen som ingått en pakt med krokodilerna. Han planerar, säger hon, att offra köttätarna till krokodilerna. Med hjälp av sköldpaddan halas badkaret in till båten, djuren beväpnar sig och tillfångatar familjen. Men Ferdinand gör motstånd, tappar balansen och ramlar ner i en trätunna som slängs överbord. Juliette kastar sig efter sin älskade man. Tom och Lili binds fast och deras munnar tejpas.

Nu är det sköldpaddan som tar befälet, och hon hetsar sin grupp till att komma med förslag på vad man kan göra med barnen. Någon föreslår till slut att de ska äta upp dem, och genom en omröstning beslutas att så ska ske tidigt nästa morgon. Makten gör sköldpaddan berusad, hon avslöjar för barnen att de ägg hon tidigare visat Lili och sagt varit hennes egna egentligen är krokodilernas. "Inget kan stoppa mig", skriker hon euforiskt.

Men katterna får betänkligheter. De minns hur familjen tagit hand om dem och de tänker också på sina egna små ungar, som än så länge sparkar kring i mammans mage. Därför smyger de upp till barnen och befriar dem. De övriga rovdjuren upptäcker att båten är omringad av krokodilerna och inser att de blivit lurade.

De befriade barnen smyger ner för att starta traktormotorn. Det är deras enda möjlighet att kunna fly från de allt mer närstående krokodilerna. Efter många försök lyckas Tom få liv i motorn och med en rivstart börjar båten sin färd.

Ferdinand och Juliette är nära att kollidera med den framförande båten, men lyckas i sista stund häva sig upp i badkaret som fortfarande hänger efter likt en jolle. Den uppmärksamma sköldpaddan ser dem dock och biter av linan och snart är de akterseglade igen.

Inne i båten är det kaotiskt, varningslampan på motorn blinkar hysteriskt, hela båten vibrerar och till slut exploderar traktormotorn.

Sköldpaddan bjuder då krokodilerna att ta för sig, och tilläg-

ger att människorna tagit krokodilernas sista ägg. Lili protesterar, och en av elefanterna griper in. Med sin snabel suger han fast sköldpaddan, ruskar henne upp och ner tills hon ramlar ur sitt skal. Även äggen kommer trillande och visar sig innehålla små krokodiler. Lili har talat sanning. Krokodilerna avvaktar spant.

Utansitt skyddande skal upptäcker alla att sköldpaddan inte alls är av kvinnligt kön. Insikten att de blivit lurade gör dem hämndlystna. Hur ska de på gruvligaste vis kunna straffa sköldpaddan? Förslagen haglar; stycka honom, mal ner honom, gör soppa på honom.

I den upphetsade stämningen kommer två personer hoppande på krokodilernas ryggar och sätter stopp för all vedergällning. Ferdinand och Juliette är tillbaka, och Tom ropar glädjestrålade "pappa". Men Ferdinand skäller ut dem: "Vill ni döda honom? Vem i hela världen har gett er rätten att döda? Trodde ni att dårskap och våld kan lösa problemen kanske?" Alla försök till förklaringar och ursäkter viftas undan. Ferdinand är ursinnig och han avslutar med att han ger upp, att det är hopplöst. Han försöker senare förklara sina känslor för Tom och Lili. Livet är så skört, menar han, och vi alla, både människor och djur, behöver varandra.

Morgonen kommer med dimma och uppståndelsen blir stor då det visar sig att katterna fått ungar. Alla vill se och beundra de små, även elefanterna. Men de har svårt att se ordentligt och trasar därför helt sonika runt båten. De är återigen på fast mark! Så börjar mistlurar ljuda, först någon enstaka, sedan från alla håll. När dimman lättar kan de se strandade skepp mest överallt.

På kvällen blir det stor fest. Plötsligt hörs en bils tutningar och längs vägen kan de se Lilis föräldrars bil. De tumlar ut, nöjda att vara tillbaka efter, som de säger, 300 mil med bara damm och inte en droppe vatten. När Lili säger att hon trodde att de aldrig skulle komma tillbaka medger de att de varit med om en del strapatser. Men att deras dotter och de församlade skulle ha överlevt en katastrof kan de inte alls tro. Alla inser snart att bästa sättet att fira återföreningen är att tillsammans fortsätta festen.

Syndafloden

När grodorna förutspår det intensiva regnandet säger de att det kommer att bli en ny syndaflod. Den syndaflod de flesta av oss kanske först tänker på är den som skildras i Bibeln. När Gud såg all ondska som fanns på jorden ångrade han att han skapat människan och han bestämde då att allt liv skulle dränkas. Den ende han tyckte levde rättfärdigt var Noa och därför gav han honom instruktioner hur han skulle bete sig inför syndafloden. När Noa gjort i ordning sin ark började regnandet. "Den dagen bröto alla det stora djupets källor fram och himmelens fönster öppnade sig, och ett regn kom över jorden i fyrtio dagar och fyrtio nätter." Men

det är inte enbart i vår kristna kultur som myten lever. Gilgameseposet från det forntida Främre Orienten skildrar till exempel en stor naturkatastrof där en väldig översvämning hotar allt levande.

I Sydostasien har myten om syndafloden levt som en stark muntlig tradition. Att det funnits fog för den kunde vi med bestörtning och vanmakt konstatera vid den stora flodvågskatastrofen julen 2004. De vattenmassor som svepte in över länderna i området skördade över 270 000 offer. Familjer splittrades eller utplånades, gjorde miljontals hemlösa, slog sönder länders infrastruktur och förvandlade fungerande samhällen till osannolika infernon. För tusentals julledda svenskar som befann sig i området blev semesterparadiset i ett slag till ett jordiskt helvete. Känslan av sorg, vrede och frustration präglade Sverige, men också ett stort nationellt och globalt engagemang. I våra samtal fanns plötsligt ett nytt begrepp; tsunamin. Precis som vi ett drygt decennium tidigare hade blivit varse ordet bogvisir.

Mytens funktion är bland annat att förklara naturliga eller övernaturliga förhållanden, att berätta om gudarnas maktområden eller inbördes relationer och att ge en bild av världens tillkomst. Genom myterna får människan en plats i universum och vi kan övervinna vår rädsla för det obegripliga. Även om den moderna vetenskapen hela tiden lär oss mer om livet, tillvaron och världen finns fortfarande saker som är oklara och som vi söker en förklaring på. Där kommer myten in, också i dag. Myter är förstås symboler och kan därför inte tolkas bokstavligt eller förståndsmässigt, utan istället symboliskt.

• Finns det något i *Grodmysteriet* som förklarar varför det blir en översvämning? Vad tror ni?

• Hur tror ni att Tom och Lili kände när de förstod att det grodorna förutspådde var sant? Hur tror ni att man tänker om man hamnar i en sådan situation, där man kan dö? Hinner man tänka någonting? Vad tror ni känns viktigast, just då? Hur kändes det för barnen när de lyckades rädda sig ombord på "båten"?

• Finns det någon speciell händelse i filmen som ni kommer ihåg mer än de andra? Det kan vara något roligt, sorgligt eller kanske otäckt. Rita de bilder ni tänker på och berätta sedan för era kompisar vad ni gjort. Varför valde ni just de händelserna? Hur kän-

des det när ni såg det på film? Upplevde de andra samma sak?

•Varför tror ni att filmen heter *Grodmysteriet*! Och varför var det just grodorna som förstod vad som skulle drabba världen?

Etik & moral

Livet ombord på båten blir ett koncentrat av samhället i stort. Ferdinand blir genast den självskrivne ledaren, och han tror nog från början att hans värderingar kommer att vara de rådande. Men det visar sig snart att de olika grupperna inte alls har samma syn på viktiga frågor. När man tvingas värdera hela tillvaron och sin egen existens ställs alla etiska frågor på sin spets. För Tom och Lili blev det ännu tydligare. Efter köttätarnas revolt, när Ferdinand och Juliette kastats överbord, stod de utan vuxna, hotades till livet och tvingades hitta konstruktiva lösningar. Vilka värderingar var det som skulle gälla? Var någons liv mer värt än någon annans? Hur ska man se framåt, när man inte vet om man har någon framtid?

Etik handlar ju om rätt och orätt, om relationer mellan människor, om livets existentiella frågor. Utifrån Ferdinands synsätt, där allas lika värde är grundläggande, utkristalliserar sig fyra centrala begrepp; rättskänsla, ansvarstagande, generositet och tolerans. Just de begreppen är också specifika utvecklingsområden inom värdegrunden, så som den anges i läroplanen, Lpo94. Värdegrunden vilar på en demokratisk grund och ska genomsyra skolans verksamhet och omsättas i praktisk handling. Det handlar om ett allmänt förhållningssätt, där jämlikhet och solidaritet med svaga och utsatta är viktiga.

Att demokratin behöver etiska ideal är het klart. Däremot går det inte att tvinga fram dem, utan de måste på något sätt införlivas hos samhällets individer. För att man ska kunna ha en gemensam värdegrund krävs inte enbart att man rent intellektuellt förstår, utan man måste också kunna göra begreppen till sina egna. Det handlar om att ha en känslomässig upplevelse, att kunna identifiera sig med andra. Men för att man verkligen ska kunna ta till sig värden och kunskaper måste också tankarna och känslorna visas i handling. Köttätarna i *Grodmysteriet* förstod ju vad Ferdinand sa om vikten av att alla skulle leva vidare, och de kunde också återupprepa hans ord. Emellertid hade de svårt att göra orden till sina egna och då kunde orden naturligtvis inte

heller speglas i deras handlingar. Det de skulle ha behövt var en koppling mellan hjärna, hjärta och hand.

- Diskutera varför ni tror att Ferdinand tyckte att det var så viktigt att alla djuren överlevde. Hur tror ni att köttätarna tänkte? Skulle det göra så mycket om de åt upp några kycklingar, till exempel? Vad var egentligen problemet? Var det att köttätarna var så hungriga? Eller var det att de tyckte att de hade större rätt att överleva än grisarna och hönorna? Vad tror ni skulle ha hänt om Ferdinand hade sagt att han tyckte att det var okej om de åt upp några djur? Eller om han hade sagt att han tyckte att det var fel, men inte låtsades se om något djur blev uppätet?

Katastroffilm

Att *Grodmysteriet* kan räknas in i katastroffilmgenren är klart och man kan se många likheter med exempelvis en film som *Day After Tomorrow*. I den får vi bevittna hur norra jordklotet drabbas av en ny istid, och hur människorna i panik försöker fly söderut. Båda handlar alltså om en naturkatastrof, som med sitt hastiga förlopp gör att familjer splittras och att olika samhällsklasser (eller typer av djur) blir hopfösta i ett begränsat utrymme. Under filmens gång kommer de, efter diverse maktkamper inom gruppen, att inse att de olika personernas kunskaper och erfarenheter är en tillgång.

Det typiska i katastroffilmen är att människan tror sig ha fullständig kontroll över naturen. Detta oavsett om det gäller klimatförändringar, skyskrapabyggnad eller båtkonstruktioner. Maktpersoner kan få många signaler om att saker och ting inte står rätt till, men de har inte förmågan eller viljan att se samband och dra slutsatser. Att blint lita på teknik och fjärma sig från naturen är aldrig speciellt bra, i varje fall inte på film. I *Grodmysteriet* kan vi höra hur jordbruksdepartementet oroas över den fortsatta torkan. Men grodorna förstår vart det barkar hän och lyckas få Tom och Lili att lyssna. De är annars inte vana att bli vare sig hörda eller förstådda, grodor som de är. I *Day After Tomorrow* är det istället en forskare, som trots sina övertygande bevis har svårt att få gehör för sina teorier. I den filmen ställs barnens framtid mot snöd ekonomi.

Att det är Ferdinand som är den store hjälten är följdriktigt; i katastroffilmen är hjälten oftast en man. Kvinnorna har generellt en betydligt mer traditionell roll. I *Day After Tomorrow* finns visserligen en mycket datakunnig kvinna vars beräkningar är till stor hjälp för hjälten när han ska skida iväg över glaciärerna för att rädda sin son. Kvinnornas roll är ändå att stötta mannen. Rent allmänt har de också närmare till sina naturliga känslor, vilket vi kunde se hos Juliette. Att det var just hon som med rituella danser exempelvis försökte förvandla en potatis till kottlet var inte förvånande.

Att familjer tillfälligt splittras tillhör genren, och gör att filmens karaktärer tvingas utvecklas. När Tom och Lili inte har de vuxna som stöd måste de hitta egna lösningar. Till det krävs mod, och att mod inte är kopplat till ålder blir tydligt. Istället handlar det om en övertygelse om vad som är rätt eller fel. Eller som Jonatan i *Bröderna Lejonhjärta* säger; det finns saker som man måste göra även om det är farligt, för "annars är man ingen människa utan bara en liten lort". I Toms och Lilis försök att rädda sig själva och sina vänner var deras vänskap oerhört betydelsefull. Ska man klara svåra situationer är det viktigt att ha med någon som är känslomässigt nära.

En annan likhet mellan filmerna är att papporna, efter sina stordåd, blir bekräftade i sin papparoll. Tom börjar äntligen kalla

Ferdinand för pappa istället för morfar, och det är inte bara en munnens beaktelse. I *Day After Tomorrow* börjar en kärvande relation mellan forskaren och hans son att fungera igen.

- I alla tider har det funnits katastrofskildringar, i böcker och på film. Varför tror ni att det är så populärt? Diskutera om ni tror att man kan lära sig något genom dem? I så fall vad?

- Blev ni förvånade över att sköldpaddan var en förrädare? Tänk på hur hon först presenterades när hon kom ombord på båten. Vad fick vi veta om henne? När förstod ni första gången att hon kanske inte enbart var snäll och vänlig? Hur förändrades er syn på henne? Varför? Betydde det någonting att det sedan visade sig att hon inte heller var en flicka, utan en pojke? Hur tänkte ni då? Tyckte ni också, precis som de andra djuren, att krokodilerna skulle få äta upp honom? Varför tänker man så?

- Varför tror ni att Tom började kalla Ferdinand för pappa, efter att de "besegrat" sköldpaddan? Hur tror ni att det kändes för Ferdinand? Hur kändes det för Tom?

- Lili återförenades ju till slut med sina föräldrar. Hur viktigt är det att en film som *Grodmysteriet* slutar lyckligt? Varför är det viktigt?

Lästips

Myrgård, B., Iselau, G. & Nilsson, L., *Etikboken. Att arbeta med etiska valsituationer*, Utbildningsförlaget, Stockholm, 1988
Norell Beach, A. & Berg-Danielsson, M-L., *Goda grunder och pedagogiska möjligheter*, Rädda Barnen, 2000

Produktionsuppgifter

Frankrike 2003

Originaltitel: *La Prophétie des Grenouilles*

Manus: Jacques-Rémy Girerd & Antoine Lanciaux

Regi: Jacques-Rémy Girerd

Musik: Serge Besset och Jacques-Rémy Girerd

Klippning: Hervé Guichard

Svenska röster

Ferdinand – Torsten Wahlund

Juliette – Cyndee Peters

Lili – Mikaela Ardaï

Tom – Daniel de Geer

Louise – Louise Reader

Elmer – Bert-Åke Varg

Sköldpaddan – Tintin Anderzon

Hästen, räven, vargen – Johan Hedenberg

mfl

Tekniska uppgifter

Speltid: 90 minuter

Ljud: Dolby Digital

Format: Vidfilm

Censur: Från 7 år

Svensk premiär: 7 januari 2005

Distribution

NonStop Entertainment, Döbelnsgatan 24, 113 52 Stockholm Tel: 08-673 99 86, fax 08-673 99 88. www.nonstopentertainment.com